ISSN 2786-5827

Електронне наукове видання
НАУКОВИЙ ВІСНИК МІЖНАРОДНОЇ АСОЦІАЦІЇ НАУКОВЦІВ.
Серія: економіка, управління, безпека, технології
SCIENTIFIC BULLETIN OF THE INTERNATIONAL ASSOCIATION OF SCIENTISTS.
Series: Economy, Management, Security, Technology
Том 4, № 3, 2025 **Volume 4, Issue 3, 2025** www.man.org.ua

Наказом МОН України від 10.10.2022 р. №894 видання включено до **категорії «Б»** за спеціальностями: 051 – економіка; 072 – фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок; 073 – менеджмент; 076 – підприємництво, торгівля та біржова діяльність; 292 – міжнародні економічні відносини

DOI 10.56197/2786-5827/2025-4-3-2
УДК 339.5:351

Осташко Тамара Олексіївна,
доктор економічних наук, старший науковий співробітник,
член-кореспондент НААН України,
головний науковий співробітник відділу торговельної та промислової політики,
Державна установа “Інститут економіки та прогнозування
Національної академії наук України”,
вул. Панаса Мирного, 26, м. Київ, 01011, Україна,
email: tostashko@ukr.net
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0001-5550-5864
Scopus ID: 57465069000

Кілієвич Олександр Іванович,
доцент,
доцент Києво-Могилянської школи врядування імені Андрія Мелешевича,
Національний університет “Києво-Могилянська академія”,
вул. Г. Сковороди, 2, м. Київ, 04070, Україна
email: o.kiliievych@ukma.edu.ua
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-3418-5464

Ostashko Tamara
Doctor of Economic Sciences, Senior Researcher,
Corresponding Member, National Agrarian Academy of Sciences of Ukraine,
Leading Researcher of the Trade and Industrial Policy Department,
State Organization “Institute for Economics and Forecasting
of the National Academy of Sciences of Ukraine”,
Panasa Myrnogo str., 26, Kyiv, Ukraine, 01011
email: tostashko@ukr.net
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0001-5550-5864
Scopus ID: 57465069000

Kiliievych Oleksandr
Associate Professor,
Associate Professor, Andriy Meleshevych Kyiv-Mohyla School of Governance,
National University “Kyiv Mohyla Academy”.
Skovorody Str., 2, Kyiv, 04655, Ukraine
email: o.kiliievych@ukma.edu.ua
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-3418-5464

РОЗВИТОК ПОЛІТИКИ ЦИФРОВОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ ЩОДО ТРАНСКОРДОННИХ ПОТОКІВ ДАНИХ

DEVELOPMENT OF UKRAINE'S DIGITAL TRADE POLICY REGARDING CROSS-BORDER DATA FLOWS

Вступ. В центрі уваги дослідження – транскордонні потоки даних, що є елементом цифрової торгівлі, яка, у свою чергою, є складовою глобальної і локальних цифрових економік. Метою дослідження є обґрунтування моделі регулювання транскордонних потоків даних України та побудова поліциклічної і логічної моделей вироблення політики цифрової торгівлі.

Матеріали та методи. Дослідження ґрунтується на аналізі нормативної бази СОТ і ЄС щодо цифрової торгівлі, положень щодо електронної комерції і транскордонних потоків даних, які містяться в угодах про вільну торгівлю і угодах про цифрову торгівлю України та її торговельних партнерів, аналітичних звітах міжнародних організацій, результатах наукових досліджень зарубіжних та вітчизняних вчених. Для опису процесу вироблення політики цифрової торгівлі використовуються загальна методологія і методи аналізу політики, модель циклу політики і логічна модель вироблення політики. Також використано загальнонаукові методи – порівняльного аналізу для визначення моделей регулювання транскордонних потоків даних в країнах ЄС на основі індексу обмежень цифрової торгівлі та узагальнення і класифікації інформації для дослідження положень щодо політики регулювання транскордонних потоків даних в регіональних торговельних угодах на основі бази даних TAPED.

Результати і обговорення. Аналіз реалізації політики цифрової торгівлі в Україні з акцентом на регулюванні транскордонних потоків даних у рамках європейської інтеграції, а також преференційних торговельних угод України з іншими країнами показує, що в Україні впроваджується гібридна модель цифрової торгівлі. Деякі члени ЄС мають гібридну модель цифрової торгівлі – переважно малі економіки з відносно великим сектором послуг. Досвід цих країн показує, що в Україні, попри традиційну модель ЄС, може бути розроблена гібридна модель цифрової торгівлі, близька до ліберальної.

Висновки. Поліциклічна модель вироблення політики регулювання транскордонних потоків даних в Україні є дієвим інструментом врахування взаємопов'язаних етапів процесу політики, зокрема, формування, впровадження, моніторингу, оцінювання та коригування політики. Вона дозволяє швидше реагувати на технологічні та регуляторні зміни в глобальному середовищі.

Ключові слова: транскордонні потоки даних, політика цифрової торгівлі, електронна комерція, регіональні торговельні угоди, процес вироблення політики, моніторинг і оцінювання політики, економічне врядування, неспроможність ринку

Introduction. The study focuses on cross-border data flows, which are a component of digital trade, which, in turn, is a component of global and local digital economies. The research is aimed at shaping a model for regulating cross-border data flows in Ukraine and designing polycyclic and logical models for digital trade policy making.

Materials and methods. The study is based on the analysis of the WTO and EU regulatory framework on digital trade, e-commerce and cross-border data flows provisions contained in free trade agreements and digital trade agreements of Ukraine and its trading partners, analytical reports of international organizations, results of scientific research by foreign and domestic scientists. To describe the process of digital trade policy development, the general methodology and methods of policy analysis, the policy cycle model and the logic model of policy development are used. General scientific methods are also used - comparative analysis to identify models of regulation of cross-border data flows in EU countries based on the Digital Trade Restrictions Index and generalization

and classification of information to study the provisions on the policy of regulation of cross-border data flows in regional trade agreements based on the TAPED database.

Results and discussion. An analysis of the implementation of Ukraine's digital trade policy with an emphasis on regulating cross-border data flows within the framework of European integration, as well as Ukraine's preferential trade agreements with other countries, shows that a hybrid model of digital trade is being implemented in Ukraine. Some EU members have a hybrid model of digital trade – mostly small economies with a relatively large service sector. The experience of these countries shows that in Ukraine, despite the conventional EU model, a hybrid model of digital trade close to a liberal one can be developed.

Conclusions. The polycyclic model of policy making for regulating cross-border data flows in Ukraine is an effective tool for taking into account the interconnected stages of the policy process, in particular, policy formulation, implementation, monitoring, evaluation and adjustment. It allows for a faster response to technological and regulatory changes in the global environment.

Key words: cross-border data flows, e-commerce, digital trade policy, preferential trade agreements, policy-making process, policy monitoring and evaluation, economic governance, market failure.

JEL Classification: F13, L51, L86, O20

Вступ. У контексті швидкого розвитку глобальної цифрової економіки цифрова торгівля стала стратегічною сферою державної політики. В центрі уваги дослідження – транскордонні потоки даних як один із ключових ресурсів розвитку економік і канал взаємодії між економічними суб'єктами; під потоком даних розуміється безперешкодна передача даних через міжнародні кордони або різні міжнародні ринки[1, 2]. З урахуванням того, що дані не перетинають кордони через митницю, транскордонний потік даних визначається як передача даних між серверами, розташованими в різних країнах (Spiezia, 2020).

Транскордонні потоки даних є важливим елементом цифрової торгівлі, яка, своєю чергою, є складовою глобальної і локальних цифрових економік. Цифрова економіка формується на основі використання цифрових технологій для створення, обміну та споживання товарів і послуг, її невід'ємним елементом є цифрова торгівля, у межах якої особливе місце посідають транскордонні потоки даних. Розвиток і регулювання цих процесів відбувається в межах системи економічного врядування, яка визначає правила, стандарти та механізми координації на міжнародному та локальному рівнях. В рамках економічного врядування з урахуванням аналізу підстав для державного втручання на основі концепції неспроможності ринку відбувається формування і реалізація політики цифрової торгівлі.

Метою дослідження є аналіз формування та імплементації політики цифрової торгівлі України з акцентом на регулюванні транскордонних потоків даних у рамках європейської інтеграції та глобальних тенденцій цифрового врядування, обґрунтування моделі регулювання транскордонних потоків даних України.

Матеріали та методи. Проблемам політики цифрової торгівлі і, зокрема, регулювання транскордонних потоків даних присвячені праці зарубіжних та українських науковців (Spiezia, 2020; Duval, 2023; Cory, 2023; Sidenko, 2020; Peters, 2022; Costello, 2020; Cory, 2020; Chander, 2023; Aaronson, 2018; Burri, 2020; Ferracane, 2018). Незважаючи на активну дискусію серед зарубіжних науковців щодо моделей державного регулювання транскордонних потоків даних, в Україні ці проблеми досліджуються переважно в межах інтеграції України до цифрового ринку ЄС. У той же час поряд із загальною політикою ЄС щодо цифрових ринків окремі члени ЄС використовують більш жорсткі або м'які політики щодо транскордонних потоків даних. Відповідно, в окремих країнах ЄС формується більш ліберальна модель політики транскордонних потоків даних, а в інших – політика, наближена

[1] URL: https://www.kommerskollegium.se/globalassets/publikationer/rapporter/2016/publ-data-flows.pdf (дата звернення: 31.07.2025)

[2] URL: https://www.weforum.org/publications/a-roadmap-for-crossborder-data-flows-future-proofing-readiness-and-cooperation-in-the-new-data-economy/ (дата звернення: 31.07.2025)

до суверенної. Отже, наукове обґрунтування формування політики щодо транскордонних потоків даних в Україні є актуальним завданням.

Дослідження ґрунтується на аналізі нормативної бази СОТ і ЄС щодо цифрової торгівлі, положень щодо електронної комерції і транскордонних потоків даних, які містяться у преференційних торговельних угодах України та її торговельних партнерів. Для більш глибокого розуміння цифрової торгівлі, термінологічний апарат якої перебуває на стадії формування, що відбувається паралельно із швидким розвитком цифрових технологій, використані аналітичні матеріали експертів міжнародних організацій СОТ, ОЕСР, ВЕФ, ЮНКТАД та інших.

Для опису процесу вироблення політики цифрової торгівлі використовуються загальна методологія і методи аналізу політики, яка ґрунтується на роботах з науки про політику (policy study), започатковану на початку 50-х рр. Г. Ласвелом і розвинуту в подальших роботах зарубіжних та вітчизняних науковців (Lasswell, 1951; Dye, 1972, Dunn, 2018, Parsons, 1995; Weimer and Vining, 2017, Тертичка, 2002, Дем'янчук, 2010). Становлення цього інноваційного напряму державної політики відбувається в рамках ширшого *поліциклічного*[3] процесу вироблення політики, що відображає нелінійний, ітеративний, з численними петлями зворотного зв'язку характер формування, імплементації, оцінювання та корекцій політики. Поліциклічність характерна саме для торговельної політики, яка передбачає багатоступеневий переговорний процес, що контрастує з традиційними лінійними моделями та краще відображає складність політики цифрової торгівлі в перехідних та геополітично чутливих середовищах, таких як Україна. Також використана логічна модель вироблення політики[4].

Важливими етапами процесу вироблення політики регулювання транскордонних потоків даних є моніторинг та оцінювання (Weiss, 1998; Morra-Imas, 2009, Jos, 2020); метою є оцінка результативності цієї політики з огляду на досягнення проголошених її цілей та очікуваних результатів, забезпечення дотримання міжнародних стандартів (наприклад, DEPA, WTO), виявлення ризиків (наприклад, порушення конфіденційності, кібервразливості), забезпечення адаптивності цієї політики через цикли зворотного зв'язку (поліциклічна логіка), сприяння прозорості та довірі між заінтересованими сторонами. Система моніторингу та оцінювання політики цифрової торгівлі повинна поєднувати кількісні дані про торгівлю з якісними показниками врядування, застосовувати поліциклічну, адаптивну логіку моніторингу та оцінювання, відповідати як цілям інтеграції з ЄС, так і нормам глобальної лібералізації торгівлі. Методологічною основою є теорія змін з використанням чіткої логічної моделі (Frechtling, 2015). що пов'язує вхідні дані/inputs (напр., закони, інституційний потенціал) з продуктами політики/outputs (напр., угоди про цифрову торгівлю), результатами/outcomes (напр., збільшення торгівлі даними, зменшення регуляторних бар'єрів) і впливами (наслідками)/impacts (напр., зростання цифрової економіки, зміцнення міжнародної довіри, захищеність користувачів).

Серед компонентів політики цифрової торгівлі регулювання та сприяння транскордонним потокам даних є критично важливими, особливо для таких країн, як Україна, яка активно узгоджує свої правові та інституційні рамки зі стандартами Європейського Союзу (ЄС) в рамках процесу європейської інтеграції. Для порівняння країн світу за рівнем регуляторних обмежень на транскордонні потоки даних у статті використана методологія, запропонована Мартіною Ферракане, яка базується на таксономії обмежувальних регулювань транскордонних потоків даних (Ferracane, 2017). На основі цієї методології науковцями Європейського центру міжнародної політичної економії (ECIPE) був розроблений індекс

---

[3] Термін "поліциклічність" щодо процесу вироблення політики запропонував проф. Олександр Дем'янчук в розвиток традиційної моделі циклу вироблення політики, спираючись на засадничу працю про процес політики Гарольда Ласвелла (Lasswell, 1957) а також пізніші роботи (Parsons, 1995; Dunn, 2018), автори яких "вказували на багатоциклічність процесу вироблення і здійснення публічної політики" (Дем'янчук, 2010, с. 98).

[4] URL: https://methodology.eca.europa.eu/aware/PA/Pages/Concepts/Intervention-logic.aspx (дата звернення: 31.07.2025)

обмежень цифрової торгівлі (Digital Trade Restrictiveness Index, DTRI), що розраховується на основі широкого спектру політики цифрової торгівлі, який охоплює понад 100 категорій політичних заходів у 64 країнах світу (Ferracane, 2018). Складові DTRI, які стосуються транскордонних потоків даних, використовуються у цьому дослідженні для порівняльного аналізу країн світу, зокрема країн ЄС, за рівнем відкритості їх моделей регулювання транскордонних потоків даних. Також для визначення моделей регулювання цифрової торгівлі використовується методологія, що передбачає аналіз положень преференційних торговельних угод щодо цифрової торгівлі, у тому числі щодо регулювання транскордонних потоків даних. Найбільш комплексну методику пропонує університет Люцерни, де створена база даних положень торговельних угод щодо даних електронної комерції (Burri, 2022). У цій базі даних систематизовано положення, пов'язані з цифровою торгівлею, які містяться у преференційних торговельних угодах країн світу починаючи з 2000 року, з якого, власне, почалося поширення нової нормотворчості цифрової торгівлі. Ця база даних використовується у статті для аналізу політик щодо лібералізації/локалізації потоків даних у преференційних торговельних угодах України.

Результати і обговорення. *Проблеми цифрової торгівлі даними.* Для того, щоб повною мірою використати потенціал цифрової торгівлі, важливо подолати її фрагментацію шляхом розробки та впровадження міжнародних стандартів і спільних правил цифрової торгівлі. Правила цифрової торгівлі формуються в рамках СОТ та через угоди про вільну торгівлю. Формується спільна термінологія у сфері цифровізації торгівлі, що також сприяє подоланню фрагментації цифрової торгівлі, розробці міжнародних стандартів і спільних правил.

З 1998 р. СОТ використовувала термін “електронна комерція” або “e-commerce” для позначення торгівлі, що здійснюється завдяки Інтернету. У Робочій програмі з електронної комерції СОТ 1998 р. електронна комерція визначалася як виробництво, розповсюдження, маркетинг, продаж або поставка товарів і послуг електронними засобами[5]. Проте надалі з розвитком цифрових технологій і їх впровадженням у торгівлю як у дослідженнях торговельної політики, так і у преференційних торговельних угодах почав використовуватися термін “цифрова торгівля”. Зокрема, Угода між Сполученими Штатами, Мексикою та Канадою (USMCA)[6] та Угода про вільну торгівлю між Європейським Союзом та Новою Зеландією (EU-NZ FTA)[7] мають окремі розділи під назвою “Цифрова торгівля”. Звіт СОТ 2018 року пояснює цифрову торгівлю як ширше поняття, що включає електронну комерцію. Цифрова торгівля визначається як торгівля, що значною мірою залежить від цифрових технологій, включаючи електронну комерцію та передачу даних через кордони[8].

Хоча терміни “електронна комерція” та “цифрова торгівля” досі часто використовуються як взаємозамінні, вони мають суттєві відмінності у фокусі та охопленні відповідних процесів, а також їх регулюванні. Електронна комерція фокусується на конкретних транзакціях (онлайн-покупки, електронні платежі, онлайн-банкінг, цифровий маркетинг) та комерційній діяльності, що відбуваються через цифрові платформи. Цифрова торгівля сфокусована на широкому впливі цифрових технологій на торгівлю, включаючи інфраструктуру, регулювання даних і глобальні ланцюги вартості. Крім електронної комерції цифрова торгівля охоплює цифрово активовані послуги (хмарні обчислення, цифровий маркетинг, телемедицина), транскордонні потоки даних, а також торгівлю фізичними товарами, що залежить від цифрових технологій (наприклад, логістику, керовану інтернетом речей), інфраструктуру, що підтримує торгівлю (блокчейн для митних процедур, ШІ для аналізу ринків, 5G для логістики). Що стосується аспектів регулювання, то електронна комерція регулюється переважно національними законами про захист прав споживачів,

[5] URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/ecom_e/mindec1_e.htm (дата звернення: 31.07.2025)
[6] URL: https://ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/united-states-mexico-canada-agreement (дата звернення: 31.07.2025)
[7] URL: https://rtais.wto.org/UI/PublicShowMemberRTAIDCard.aspx?rtaid=995 (дата звернення: 31.07.2025)
[8] URL: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wtr18_e.htm (дата звернення: 31.07.2025)

оподаткування електронних транзакцій та правилами кібербезпеки. Цифрова торгівля більше сфокусована на транскордонних операціях і потоках даних і регулюється міжнародними угодами і політиками щодо транскордонних потоків даних і цифрових стандартів.

Політика цифрової торгівлі – це поєднання цифрової і торговельної політик. В Україні термін "цифрова політика" офіційно не унормовано (хоча і зустрічається в окремих публікаціях), інколи вживається довга конструкція "політики у сферах цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації"[9] або "державна політика у сфері цифрової економіки"[10], хоча в англомовному світі еквівалентний термін "digital policy" широко використовується в офіційних документах урядів і міжнародних організацій та в науковій літературі[11]. З урахуванням поширених підходів до визначення політики (policy) як курсу дій органів влади, що спрямовані на вирішення суспільних проблем, можемо запропонувати наступне визначення: *цифрова політика* – це курс дій органів влади, спрямований на вирішення питань цифрового розвитку суспільства, цифрової трансформації окремих організацій та цілих секторів економіки, всеосяжної цифровізації різних сфер життєдіяльності на основі цифрових технологій.

Щодо *політики цифрової торгівлі,* то це відносно нове поняття, що поєднує цілі, інструменти та принципи цифрової політики як сукупності заходів і рішень щодо цифровізації, управління даними, кібербезпеки, цифрових інфраструктур, і торговельної політики — як регуляторного механізму з організації торгівлі товарами і послугами. Політика цифрової торгівлі стала важливою частиною наднаціональної і національної торговельної політики. У Звіті СОТ 2018 р. політика цифрової торгівлі розглядається як інструмент для зменшення нетарифних бар'єрів і сприяння потокам даних, що є ключовими для сучасної торгівлі[12]. OECD у своєму звіті 2023 р. зазначає, що політика цифрової торгівлі включає набір правил, що регулюють цифрову торгівлю, зокрема доступ до цифрової інфраструктури, захист персональних даних і гармонізацію стандартів[13]. Отже, політику цифрової торгівлі (digital trade policy) як складову торговельної політики можна визначити як сукупність правил, норм і заходів, які регулюють цифрову торгівлю.

Ключові елементи політики цифрової торгівлі. Політика цифрової торгівлі складається з низки регуляторних та політичних заходів, спрямованих на сприяння, регулювання та управління цифровою торгівлею, які охоплюють як окремі складові, так і горизонтальні політики регулювання цифрової торгівлі.

Нижче наведено ключові елементи (складові) політики цифрової торгівлі:

1. Регулювання транскордонних потоків даних: для регулювання транскордонних потоків даних країни світу використовують два види політик: лібералізації або локалізації руху транскордонних потоків даних та їх комбінації.
2. Сприяння електронній комерції: усуває бар'єри для онлайн-торгівлі, зокрема, митні збори, та спрощує цифрові транзакції, наприклад, шляхом запровадження електронних підписів і контрактів.
3. Захист даних та конфіденційність: політика забезпечує баланс між конфіденційністю та доступністю даних для бізнесу.
4. Кібербезпека: нівелює ризики, пов'язані з цифровою торгівлею, забезпечує безпечне онлайн-середовище для споживачів та бізнесу.
5. Захист прав інтелектуальної власності: захищає цифрові активи (програмне

---

[9] URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-2020-%D0%BF#Text

[10] У Законі України "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні" від 15.07.2021 р. № 1667-IX

[11] Напр., у Швеції: "Цифрова політика стосується використання та просування можливостей, що пропонуються цифровізацією, і включає регулювання цифрових та електронних комунікацій, мережеву та інформаційну безпеку, частотну політику та питання, що стосуються доступу до широкосмугового зв'язку та цифрової інфраструктури". Government offices of Sweden (no data). Digital policy. URL: https://www.government.se/government-policy/digital-policy (дата звернення: 31.07.2025)

[12] URL: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wtr18_e.htm (дата звернення: 31.07.2025).

[13] URL: https://www.oecd.org/en/publications/of-bytes-and-trade-quantifying-the-impact-of-digitalisation-on-trade_11889f2a-en.html (дата звернення: 31.07.2025).

забезпечення та контент), на світових ринках, забезпечуючи чесну конкуренцію та інновації.

6. Цифрова інклюзія та доступ: сприяє участі малих та середніх підприємств (МСП) і країн, що розвиваються, у цифровій торгівлі шляхом нарощування потенціалу та підтримки інфраструктури (Duval, 2023).

7. Гармонізація стандартів та сумісність регуляторного середовища: узгоджує технічні стандарти цифрових систем та нормативно-правове регулювання в різних країнах для зменшення торговельних бар'єрів та підвищення ефективності глобальної цифрової торгівлі.

8. Захист прав споживачів у цифрових транзакціях: захищає споживачів від шахрайства, оманливих практик та небезпечних продуктів.

9. Інновації та новітні технології: підтримує інтеграцію таких технологій, як штучний інтелект, блокчейн та фінтех, у торгівлю, одночасно вирішуючи етичні та регуляторні проблеми (Cory, 2023).

Слід зазначити, що наведені ключові складові політики цифрової торгівлі, як правило, використовуються комплексно при формуванні політики цифрової торгівлі країнами світу. Міжнародна співпраця, яка забезпечується мережею глобальних та регіональних міжнародних організацій і спрямована на створення новітніх інституційних форматів цифрової торгівлі (Sidenko, 2020), має вирішальне значення для гармонізації політики цифрової торгівлі та максимізації вигод, особливо для країн, що розвиваються, та малих та середніх підприємств.

Економічне врядування і підстави для політики цифрової торгівлі. Економічне врядування (*economic governance*) можна розглядати як загальну рамку (framework) для вироблення відповідних політик. Економічне врядування в широкому сенсі, як його визначає Європарламент, це "система інституцій та процедур, створених для досягнення економічних цілей ЄС, а саме для сприяння економічному та соціальному прогресу ЄС та його громадян".[14] У свою чергу, рамка економічного врядування, як її описує Рада ЄС – це система координації та нагляду за економічною політикою держав-членів, спрямована на "виявлення та коригування економічних дисбалансів, які можуть послабити національні економіки або поширюватися на інші країни ЄС через транскордонні переливи (побічні ефекти)"[15]. Концепція належного/доброго врядування (good governance), яке має керуватися суспільними цінностями і виходити із підзвітності влади перед суспільством, передбачає обґрунтованість будь-яких втручальних дій держави в соціально-економічні процеси, що зачіпають інтереси громадян і бізнесу, обмежують їхні свободи. Це напряму стосується і сфери регулювання доступу та використання будь-яких даних, особливо персональних. Владні інтервенції мають бути обґрунтовані наявністю неспроможностей ринку (market failures), що розглядаються як підстави для проведення відповідної політики цифрової торгівлі.

Неспроможність ринку виникає, коли вільний нерегульований ринок нездатний забезпечити ефективне розміщення ресурсів або досягти соціально прийнятних результатів для учасників економічної системи. У випадку цифрової торгівлі та транскордонних потоків даних мають місце суспільні блага (невиключні і неконкурентні при споживанні) та позитивні екстерналії, зокрема, це стосується системи кібербезпеки, використанні публічних наборів даних для досліджень. При порушеннях конфіденційності і норм кібербезпеки (зокрема, на міжнародному рівні) можуть виникати негативні екстерналії. Має місце асиметрія інформації, коли при цифровій торгівлі споживачі та навіть уряди часто мають неповну інформацію про те, як їхні дані будуть використовуватися, оброблятися та зберігатися. У цифровій торгівлі даними виникають прояви ринкової влади і монополізації, коли великі цифрові платформи часто домінують на транскордонних ринках даних, створюючи умови природної монополії або олігополії через мережеві ефекти. У сфері справедливості нерегульована цифрова торгівля може посилити цифрові розриви і нерівність, залишаючи менші економіки або маргіналізовані групи без справедливих вигід.

Політика регулювання транскордонних потоків даних та її варіанти. Ця політика відіграє ключову роль в цифрової торгівлі і визначає загальний вектор її регулювання в

[14] https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/87/economic-governance (дата звернення: 31.07.2025)
[15] https://www.consilium.europa.eu/en/policies/economic-governance-framework (дата звернення: 31.07.2025)

окремих країнах світу. Для регулювання транскордонних потоків даних країни світу використовують два види політик: політика лібералізації і політика локалізації руху транскордонних потоків даних.

Політика лібералізації транскордонних потоків даних — це сукупність регуляторних і політичних заходів, спрямованих на сприяння вільному, безпечному та необмеженому переміщенню даних через державні кордони в контексті цифрової торгівлі.

Цілями політики лібералізації транскордонних потоків даних є:

✓ забезпечення безперебійного обміну даними для підтримки електронної комерції, хмарних обчислень, штучного інтелекту та інших цифрових технологій;

✓ зменшення витрат для компаній, особливо МСП, шляхом усунення необхідності створювати локальні центри даних;

✓ надання доступу до глобальних даних для розвитку технологій, таких як ШІ, які залежать від великих обсягів інформації;

✓ сприяння гармонізації стандартів для забезпечення сумісності цифрових систем між країнами.

Отже, політика лібералізації транскордонних потоків даних досягає своїх цілей шляхом зменшення бар'єрів, таких як вимоги локалізації даних, для полегшення електронної комерції, цифрових послуг і глобальних ланцюгів поставок, забезпечуючи при цьому захист конфіденційності, кібербезпеку та відповідність національним інтересам. Вона є ключовим елементом цифрової торговельної політики, що сприяє економічному зростанню, інноваціям і глобальній інтеграції.

Можна виділити такі основні інструменти політики лібералізації транскордонних потоків даних:

✓ *заборона локалізації даних в регіональних торговельних угодах.* Зокрема, Всеосяжна та прогресивна угода про Транстихоокеанське партнерство (CPTPP) забороняє вимоги зберігати дані виключно в межах країни (стаття 14.13)[16]. Слід відзначити, що Розпорядженням Президента України від 1 травня 2023 року №80 утворено делегацію України для участі у переговорах про приєднання України до Всеосяжної та прогресивної угоди про Транстихоокеанське партнерство, а 5 травня 2023 р. Україна подала офіційну заявку про приєднання до CPTPP[17]. Підписантами Угоди є Австралія, Бруней, Канада, Чилі, Японія, Малайзія, Мексика, Перу, Нова Зеландія, Сінгапур та В'єтнам. Ця Угода є першою багатосторонньою угодою, що спеціально розглядає економічні та торговельні питання, пов'язані з Інтернетом, і включає новаторські положення щодо онлайн-конфіденційності, кібербезпеки, сприяння транскордонним потокам даних та політики конкуренції. При цьому CPTPP підтримує ширше використання ІКТ в економіці регіону з метою подолання викликів цифрового розриву (Peters, 2022). Також Угода USMCA забороняє обмеження на транскордонні потоки даних для комерційних цілей, за винятком законних міркувань безпеки (стаття 19.11)[18].

✓ *мораторій на митні збори.* Декларація щодо глобальної електронної комерції СОТ, прийнята у 1998 р., містить так званий мораторій на використання митних зборів в електронній комерції[19].

✓ *стандарти захисту даних.* Установлення мінімальних стандартів захисту даних, які дозволяють передачу даних до країн із відповідним рівнем захисту (наприклад, Загальний регламент про захист даних (General Data Protection Regulation (GDPR)) ЄС, який встановлює правила щодо захисту персональних даних фізичних осіб[20].

✓ *міжнародні угоди щодо цифрової економіки (Digital Economy Agreements (DEAs).* Угоди про цифрову економіку мають на меті сформувати та встановити міжнародні правила,

---

[16] URL: https://apfccptppportal.ca/agreement/11 (дата звернення: 31.07.2025).
[17] URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/2023-%D1%80%D0%BF#Text (дата звернення: 31.07.2025)
[18] URL: https://ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/united-states-mexico-canada-agreement (дата звернення: 31.07.2025)
[19] URL: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wtr18_e.htm (дата звернення: 31.07.2025)
[20] URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj/eng (дата звернення: 31.07.2025)

які сприяють цифровій торгівлі, а також полегшити взаємодію шляхом узгодження стандартів. що сприяють вільному руху даних. Прикладами міжнародних угод в галузі цифрової економіки є Ініціатива спільної заяви щодо електронної комерції СОТ (The Joint Statement Initiative (JSI)[21] та Угода про партнерство в галузі цифрової економіки (Digital Economy Partnership Agreement (DEPA)), в укладанні яких бере участь Україна.

Ініціатива спільної заяви щодо електронної комерції – це багатостороння ініціатива Світової організації торгівлі (СОТ), яка охоплює три широкі сфери: (а) спрощення цифрової торгівлі; (б) відкрите цифрове середовище; та (в) довіру бізнесу та споживачів. У липні 2024 року Сінгапур, Австралія та Японія, як співорганізатори JSI, оголосили, що учасники досягли стабілізованого тексту[22], що стало важливою віхою після п'яти років переговорів. Станом на 25 червня 2024 року в цих обговореннях бере участь 91 член СОТ, на яких припадає понад 90 % світової торгівлі, серед них Україна.

DEPA – це перша угода, яка встановлює нові підходи та співпрацю у питаннях цифрової торгівлі, сприяє взаємодії між різними режимами даних та вирішує нові проблеми цифрових технологій (Peters, 2022). DEPA була підписана у червні 2020 р. між Сінгапуром, Чилі і Новою Зеландією. Угода встановлює правила для вільного руху даних, включаючи положення про довіру до цифрових систем і кібербезпеку. У травні 2024 року до угоди приєдналась Республіка Корея. Станом на листопад 2024 року сім країн-претендентів подали заявки на приєднання до DEPA. Це Китай, Канада, Коста-Рика, Перу, Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ), Сальвадор та Україна.

Проведений низкою міжнародних організацій та окремих дослідників (Peters, 2022). аналіз впливу політики лібералізації транскордонних потоків даних на цифрову торгівлю показав, що лібералізація транскордонних потоків даних приводить до наступних позитивних ефектів:

✓ *Зниження витрат на торгівлю.* Лібералізація транскордонних потоків даних зменшує адміністративні та логістичні витрати завдяки автоматизації процесів митного оформлення через блокчейн та електронні документи.

✓ *Зростання торгівлі цифровими послугами.* За оцінками OECD лібералізація транскордонних потоків даних може збільшити обсяги цифрової торгівлі на 2–4% у секторах, залежних від даних, таких як програмне забезпечення, хмарні обчислення[23].

✓ *Доступ до ринків.* МСП отримують можливість конкурувати на глобальному рівні, використовуючи цифрові платформи.

✓ *Інновації.* Вільний доступ до даних сприяє розвитку ШІ, аналітики великих даних і фінтех.

✓ *Прискорення економічного розвитку.* За оцінками СОТ, лібералізація цифрової торгівлі може додати до глобального ВВП 0,1–0,3% щорічно за рахунок підвищення продуктивності, впровадження інновацій, та зниження бар’єрів доступу до ринків[24]. За оцінками OECD, лібералізація потоків даних може подвоїти економічні вигоди від торговельних угод[25]. МВФ наголошує, що підтримка відкритих потоків даних має мінімальний вплив на втрату митних доходів (0,01–0,33% доходів урядів), але значно сприяє економічній ефективності (Ruta, 2023).

Разом із тим лібералізація транскордонних потоків даних створює певні *виклики*, а сам процес лібералізації стикається із певними *перешкодами*.

Перешкоди на шляху лібералізації потоків даних пов’язані з регуляторною фрагментацією, яка викликана:

---

[21] URL: https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=q:/INF/ECOM/87.pdf&Open=True дата звернення: 31.07.2025)

[22] URL: https://rtais.wto.org/UI/PublicShowMemberRTAIDCard.aspx?rtaid=995 (дата звернення: 31.07.2025)

[23] URL: https://www.oecd.org/en/publications/of-bytes-and-trade-quantifying-the-impact-of-digitalisation-on-trade_11889f2a-en.html (дата звернення: 31.07.2025)

[24] URL: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wtr18_e.htm (дата звернення: 31.07.2025)

[25] URL: https://www.oecd.org/en/publications/of-bytes-and-trade-quantifying-the-impact-of-digitalisation-on-trade_11889f2a-en.html (дата звернення: 31.07.2025)

✓ *політикою захисту персональних даних*, наприклад, GDPR дозволяє передачу даних за межі ЄС до країн із "адекватним" рівнем захисту, хоча це супроводжується строгими вимогами. Наприклад, у липні 2020 р. Європейський суд визнав недійсним угоду між ЄС та США про "Privacy Shield", що регулювала передачу персональних даних між цими територіями (рішення Schrems II). Це рішення також висунуло додаткові вимоги щодо захисту даних при передачі їх до країн, які не мають аналогічного з ЄС рівня захисту даних (Costello, 2020). Станом на 28 липня 2025 р. Україну не включено до переліку країн, які відповідають вимогам статті 45 GDPR.

✓ *конфліктом із захистом даних:* Лібералізація може суперечити вимогам конфліктом з інтересами національної безпеки. Окремі країни, такі як Китай, обмежують потоки даних через міркування безпеки, що ускладнює глобальну гармонізацію і лібералізацію потоків даних.

✓ *неузгодженістю стандартів* даних і несумісністю цифрових систем між країнами.

Виклики пов'язані насамперед із тим, що лібералізація цифрової торгівлі формує *цифровий розрив* і тим самим поглиблює *цифрову нерівність* між країнами, що є проявом однієї із вищезгаданих неспроможностей ринків цифрової торгівлі даними.

Політика локалізації транскордонних потоків даних. Політика локалізації транскордонних потоків даних (data localization policies) передбачає вимоги, за якими дані, зібрані в одній країні, повинні зберігатися, оброблятися або залишатися в межах її юрисдикції. Політика локалізації даних вимагає, щоб компанії зберігали дані на серверах у межах країни, де вони були зібрані, або обмежує їх передачу за кордон. Відповідні політики регулюються нормами законів про захист персональних даних, про вимоги до локальних серверів або про обмеження на транскордонний рух даних. Наприклад, в Китаї політика локалізації транскордонних потоків даних регулюється Законом про кібербезпеку (2017), норми якого вимагають зберігання "критичних даних" у межах країни, що сприяє розвитку місцевих компаній, таких як Alibaba, але обмежує доступ іноземних компаній, знижуючи їхню конкурентоспроможність (Cory, 2020).

Метою політики локалізації транскордонних потоків даних є національна безпека та кібербезпека, забезпечення конфіденційності даних громадян, стимулювання розвитку місцевої цифрової інфраструктури, контроль над економічними вигодами від даних.

Аналіз впливу політики локалізації транскордонних потоків даних на цифрову торгівлю. Політика локалізації транскордонних потоків даних має як позитивні, так і негативні наслідки для цифрової торгівлі.

Позитивний вплив:

✓ *Захист даних і довіра:* Локалізація може підвищувати довіру громадян до цифрових платформ, що сприяє розвитку внутрішньої електронної комерції. Наприклад, GDPR в ЄС сприяє довірі до цифрових транзакцій, що підтримує зростання ринку цифрових послуг[26].

✓ *Розвиток місцевої інфраструктури:* Вимоги до локальних серверів стимулюють інвестиції в центри обробки даних. Наприклад, у Китаї локалізація сприяла розвитку місцевих хмарних сервісів, таких як Alibaba Cloud (Cory, 2020).

✓ *Національна безпека:* Обмеження транскордонних потоків даних можуть захищати від витоку чутливих даних, що важливо для країн із високими ризиками кібератак.

Негативний вплив;

✓ *Зниження обсягів цифрової торгівлі:* Згідно з дослідженням OECD[27], обмеження на транскордонні потоки даних можуть зменшити експорт цифрових послуг на 5–7% у країнах із жорсткими вимогами локалізації. Це особливо впливає на сектори, залежні від даних, такі як фінтех і хмарні обчислення.

✓ *Зростання витрат для бізнесу:* Локалізація підвищує витрати компаній на

[26] URL: https://unctad.org/system/files/official-document/der2021_en.pdf (дата звернення: 31.07.2025)
[27] URL: https://www.oecd.org/en/publications/of-bytes-and-trade-quantifying-the-impact-of-digitalisation-on-trade_11889f2a-en.html (дата звернення: 31.07.2025)

створення локальних серверів і дотримання регуляторних вимог. Наприклад, за оцінками міжнародних експертів (Cory, 2020), вимоги локалізації можуть збільшити витрати на 30–60% для компаній, які працюють у кількох юрисдикціях.

✓ *Обмеження для МСП:* Малі та середні підприємства відчувають брак ресурсів для виконання вимог локалізації, що обмежує їх доступ до глобальних ринків[27].

✓ *Фрагментація глобального ринку:* Локалізація створює "цифрові кордони", що ускладнюють глобальну інтеграцію та інновації. Наприклад, вимоги локалізації в рф та Китаї обмежують доступ іноземних компаній до їхніх ринків[28].

✓ *Економічний вплив:* За оцінками міжнародних експертів (Cory, 2020), обмеження на транскордонні потоки даних можуть знизити глобальний ВВП на 1–2 трлн дол. США до 2030 року через зменшення продуктивності та інновацій.

✓ *Торговельні втрати*: OECD зазначає[28], що країни з жорсткими політиками локалізації втрачають 1–3% обсягу цифрової торгівлі в секторах, залежних від даних (OECD, 2023).

✓ *Вплив на електронну комерцію*: Локалізація може обмежити зростання глобальної електронної комерції особливо для країн, що розвиваються[26].

Отже політика локалізації транскордонних потоків даних має неоднозначний вплив на цифрову торгівлю: вона сприяє захисту даних і розвитку місцевої інфраструктури, але створює бар'єри для цифрової торгівлі, підвищує витрати для бізнесу та обмежує доступ МСП до глобальних ринків. Розвинені країни отримують більше вигод від локалізації завдяки наявній інфраструктурі, тоді як країни, що розвиваються, і найменш розвинуті країни стикаються з обмеженнями через цифровий розрив.

Моделі регулювання транскордонних потоків даних у країнах світу. У наукових публікаціях і публікаціях міжнародних організацій визначаються і аналізуються чотири основні моделі регулювання транскордонних потоків даних: ліберальна (відкрита), умовна, обмежувальна (закрита) та гібридна. Ці моделі відображають баланс між економічними вигодами, захистом даних, кібербезпекою та національними інтересами. Ліберальна модель, серед найбільш послідовних представників якої є США та Сінгапур, сприяє інноваціям, але може недооцінювати захист даних. Умовна модель, яку застосовують, зокрема, ЄС та Японія, балансує торгівлю та конфіденційність, але підвищує витрати для компаній. Обмежувальна модель, поширена в Китаї та рф, спрямована на захист національних інтересів, але створює бар'єри для цифрової торгівлі. Гібридна модель, що застосовується, зокрема, у Бразилії та Південній Кореї, є компромісною, але потребує інвестицій у інфраструктуру для країн, що розвиваються.

Для класифікації моделей регулювання транскордонних потоків даних і аналізу цих моделей більшість авторів використовують методологію, яка складається із порівняльного аналізу законодавства країн світу щодо регулювання цифрової торгівлі (Chander, 2023), аналізу положень міжнародних угод (DEPA, USMCA, CPTPP, RCEP та інших) щодо цифрової торгівлі (Aaronson, 2018), порівняння країн за рівнем регуляторних обмежень на цифрову торгівлю за допомогою Індексу регуляторних обмежень цифрової торгівлі DTRI (Ferracane, 2018).

Методологія, запропонована Мартіною Ферракане (Европейський центр міжнародної політичної економії - ECIPE), базується на таксономії обмежувальних регулювань транскордонних потоків даних, яка спирається на низку галузей законодавства включно із міжнародною торгівлею та захистом персональних даних (Ferracane, 2017).

Згідно з методологією ECIPE обмеження на транскордонні потоки даних класифікують як "суворі", коли вони спеціально вимагають зберігання даних локально, або як "умовні", коли вони встановлюють певні умови для передачі даних через кордон.

Європейський режим захисту даних GDPR[20] є типовим прикладом умовного режиму. Згідно з законодавством ЄС, умови застосовуються як до країни-одержувача, так і до суб'єкта,

[28] URL: https://www.oecd.org/en/publications/of-bytes-and-trade-quantifying-the-impact-of-digitalisation-on-trade_11889f2a-en.html (дата звернення: 31.07.2025)

що передає дані. У першому випадку компанія може передавати дані за кордон до країн з "належним рівнем захисту". У другому випадку, навіть коли країна-одержувач не вважається такою, що має "належний рівень захисту", дані можуть бути передані та оброблятися за кордоном, якщо одержувач відповідає певним умовам.

Індекс обмежень цифрової торгівлі. DTRI базується на широкому спектрі політики цифрової торгівлі, що охоплює понад 100 категорій заходів політики у 64 країнах світу, серед яких 28 країн ЄС. Україна не була охоплена цим дослідженням. Відповідна база даних оцінок цифрової торгівлі (DTE) знаходиться у відкритому доступі.

Хоча Україна не була охоплена дослідженням ECIPE, з урахуванням гармонізації законодавства України у сфері цифрової торгівлі із законодавством ЄС виникає проблема формування політики України щодо регулювання транскордонних потоків даних в умовах набуття членства ЄС. Як показали дослідження ECIPE, поряд із загальними регулюваннями ЄС (GDPR) країни – члени використовують власні регуляторні обмеження потоків даних, які формують їх власні моделі регулювання транскордонних потоків даних. Якщо у рейтингу країн щодо обмежень транскордонних потоків даних ЄС знаходиться на 21-му місці, то Німеччина – на 4-му, Франція – на 5-му, Данія – на 7-му, Польща – на 8, Фінляндія – на 10- му місці (Табл.1). Ці країни використовують значно жорсткіші політики обмеження потоків даних, ніж ЄС. Наприклад, Франція знаходиться серед країн, у яких уряду дозволений доступ до персональних даних компаній без судового рішення, поряд з Китаєм, рф, Туреччиною і В'єтнамом.

Що стосується загального індексу обмежень цифрової торгівлі, то за відповідним рейтингом ЄС виявився на 37-му місці, на той час як Франція увійшла в десятку країн з найбільшими регуляторними обмеженнями на цифрову торгівлю (9-те місце у відповідному рейтингу), а Німеччина – виявилася 13-му місці. Найбільш відкритими для цифрової торгівлі країнами ЄС є Ірландія, Мальта, Нідерланди, Латвія, Люксембург та Естонія. Ця група країн ілюструє, що також у Європі найбільш відкритими для цифрової торгівлі є малі економіки з порівняно великим сектором послуг.

Також для визначення моделей регулювання цифрової торгівлі використовується методологія, що передбачає аналіз положень міжнародних угод щодо цифрової торгівлі, у тому числі щодо регулювання транскордонних потоків даних. Найбільш комплексну методику пропонує університет Люцерни, у якому створена база даних TAPED (Burri, 2022).

У таблиці 2 узагальнені норми щодо цифрової торгівлі, які містяться у чинних регіональних торговельних угодах України, представлені за методикою TAPEDце. Для більш глибокого розуміння моделі цифрової торгівлі, яка формується в Україні, в аналіз включені норми щодо цифрової торгівлі угод CPTPP і DEPA, заявку про приєднання до яких подала Україна. Положення щодо електронної комерції або цифрової торгівлі Україна почала включати у свої регіональні торговельні угоди починаючи з Угоди про вільну торгівлю між Канадою та Україною, що набула чинності у 2017 р. Очевидно, що в ході перегляду Угоди про асоціацію між ЄС та Україною та Угоди про вільну торгівлю між державами ЄАВТ та Україною (Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія та Швейцарія) ці угоди також будуть доповнені відповідними положеннями. Угода про вільну торгівлю між Канадою і Україною і всі угоди, що набули чинності у наступні роки, містять розділи про електронну комерцію та/або цифрову торгівлю. Виключення становить Угода про політичне, торговельне та стратегічне партнерство між Великою Британією та Україною (2020) з огляду на те, що відповідний розділ міститься в окремій Угоді про цифрову торгівлю між Великою Британією та Україною (2024 рік). Також важливо, що починаючи з 2017 р. з Угоди про вільну торгівлю з Канадою у преференційні угоди України почали включати положення про незастосування митних зборів на електронні передачі даних. На Другій Міністерській конференції СОТ у 1998 р. члени СОТ погодили використання практики щодо не стягнення мит на електронні передачі даних, що відомо як "мораторій на електронні передачі". Відтоді члени СОТ періодично погоджувалися продовжувати мораторій на стягнення мит на електронні передачі; останнє продовження було узгоджено в червні 2024 р. на 13-й Міністерській конференції СОТ.

Таблиця 1

Обмеження цифрової торгівлі в країнах ЄС, ранжовані за рейтингом обмежень транскордонних потоків даних

Країна ЄС	Обмеження цифрової торгівлі		Обмеження даних		Обмеження транскордонних потоків даних
	Індекс DTRI	Рейтинг	Індекс	Рейтинг	Рейтинг
Німеччина	0.33	13	0.41	7	4
Франція	0.36	9	0.45	4	5
Данія	0.22	35	0.34	12	7
Польща	0.22	34	0.27	22	8
Фінляндія	0.22	31	0.33	13	10
Італія	0.24	25	0.31	14	11
Австрія	0.19	45	0.21	37	14
Іспанія	0.26	21	0.3	18	15
Греція	0.24	24	0.23	30	16
Швеція	0.2	40	0.26	24	17
Мальта	0.16	55	0.22	33	19
Угорщина	0.23	26	0.3	19	20
ЄС	0.21	37	0.24	29	21
Болгарія	0.2	41	0.14	55	22
Кіпр	0.18	48	0.14	56	24
Люксембург	0.17	52	0.2	40	25
Естонія	0.18	51	0.2	41	26
Ірландія	0.13	62	0.2	42	27
Латвія	0.17	53	0.2	43	28
Литва	0.21	36	0.34	12	29
Португалія	0.19	46	0.22	36	30
Австрія	0.19	45	0.21	37	31
Нідерланди	0.17	54	0.13	58	33
Румунія	0.27	19	0.27	21	34
Словенія	0.18	49	0.18	48	36
Хорватія	0.19	43	0.11	60	40
Хорватія	0.19	43	0.11	60	40
Чехія	0.18	47	0.16	51	46
Словаччина	0.23	28	0.19	44	47

Джерело: складено за даними (Ferracane, 2018).

Таблиця 2

Положення щодо цифрової торгівлі у чинних та перспективних преференційних торговельних угодах України

Назва угоди (рік набуття чинності)	Чи містить угода:				Чи схожий розділ про е-комерцію/цифрову торгівлю цієї угоди на преференційні торговельні угоди:			Розділ щодо е-комерції/цифрової торгівлі містить:		Чи містить угода поза межами спеціального розділу про е-комерцію/цифрову торгівлю положення:	
	положення щодо е-комерції /цифрової торгівлі	розділ про е-комерцію / цифрову торгівлю	положення про незастосування митних зборів на електронні передачі	положення про захист прав споживачів	США	ЄС	інших країн	положення про вільний рух даних	виключення із положення про вільний рух даних	про вільний рух даних	про заборону або обмеження вимог щодо локалізації даних
Угода про вільну торгівлю між Україною та Республікою Македонія (2001)	ні	ні	ні	ні	N/C	N/C	N/C	ні	N/C**	ні	ні
Угода про вільну торгівлю між державами ЄАВТ та Україною (2012)	ні	ні	ні	ні	ні	ні	ні	ні	N/C	ні	ні
Угода про вільну торгівлю між Україною та Чорногорією (2013)	ні	ні	ні	ні	N/C	N/C	N/C	ні	N/C	ні	ні
Угода про асоціацію між ЄС та Україною (2017)	ні	ні	ні	ні	ні	так, незначно	ні	ні	N/C	так, жорсткі	ні
Угода про вільну торгівлю між Канадою та Україною (2017)	так	так	так	так, м'які	ні	ні	так, незначно	ні	N/C	ні	ні

Угода про вільну торгівлю між Ізраїлем та Україною (2021)	так	так	так	ні	N/C	N/C	N/C	ні	N/C	ні	ні
Угода про політичне, торговельне та стратегічне партнерство між Великою Британією та Україною (2020)	так	ні	ні	ні	ні	так, незначно	ні	ні	N/C	так, жорсткі	ні
Угода про цифрову торгівлю між Великою Британією та Україною (2024)	так	так	так	так, жорсткі	N/C	N/C	N/C	так, жорсткі	так, м'які	N/A***	N/A
Модернізована угода про вільну торгівлю між Канадою та Україною (2024)	так	так	так	так, жорсткі	N/C	N/C	N/C	так, жорсткі	так, м'які	ні	ні
Всеохопна та прогресивна угода про Транстихоокеанське партнерство (CPTPP) (2018)*	так	так	так	так, м'які	так, незначно	ні	ні	так, жорсткі	так, м'які	так, жорсткі	так, жорсткі
Угода про цифрове партнерство ("DEPA") між Сінгапуром, Чилі та Новою Зеландією (2021)*	так	так	так	так, жорсткі	N/C	N/C	N/C	так, жорсткі	так, м'які	N/A	N/A

Джерело: складено на основі бази даних TAPED (Ferracane, 2018)

Захист прав споживачів. Важливим напрямом політики щодо цифрової торгівлі є захист прав споживачів. Формування політики захисту прав споживачів у сфері цифрової торгівлі в Україні відбувається досить проблематично. Україна все ще має статус країни з неадекватним захистом персональних даних відповідно до Загального регламенту захисту даних ЄК (GDPR). Проект Закону України "Про захист персональних даних", який було розроблено з метою імплементації положень GDPR, після прийняття за основу Верховною Радою в листопаді 2024 року все ще перебуває у статусі підготовки до другого читання. Проблема полягає у необхідності передбачити створення уповноваженого органу, який буде здійснювати нагляд та контроль за дотриманням відповідного закону. Без статусу "адекватної країни" передання персональних даних з території ЄС до України для суб'єктів господарювання, які працюють із європейськими контрагентами, потребує впровадження додаткових процедур управління ризиками, що не тільки збільшує адміністративне навантаження та витрати бізнесу, але і знижує інвестиційну привабливість. Очевидним є рух України у напрямку посилення вимог до захисту прав споживачів в електронний торгівлі (е-комерції). До 2017 р. відповідні положення не включалися до торговельних угод України. Угода про вільну торгівлю з Канадою вже містить положення про захист прав споживачів, вимоги яких характеризуються як "м'які" згідно з методикою TAPED. Більш пізні угоди 2024 р. - Угода про цифрову торгівлю між Великою Британією та Україною та Модернізована угода про вільну торгівлю між Канадою та Україною містять "жорсткі" положення про захист прав споживачів за методикою TAPED. Ця тенденція стосується також угод, які укладаються іншими країнами. Так, DEPA, що набрала чинності у 2021 р. має жорсткі норми щодо захисту прав споживачів, а CPTPP, яка набрала чинності з 2018 р. – м'які.

Методика TAPED дозволяє за контекстним аналізом положень преференційних торговельних угод виявити модель, за якою сформовані положення про цифрову торгівлю. Методика визначає, чи схожий розділ про е-комерцію/цифрову торгівлю окремої угоди на преференційні торговельні угоди США (ліберальна модель), ЄС (умовна) модель чи інших країн. Зокрема, розділ про цифрову торгівлю CPTPP складений за зразком угод США (незначна схожість), положення про цифрову торгівлю в Угоді про асоціацію між ЄС та Україною і Угода про політичне, торговельне та стратегічне партнерство між Великою Британією та Україною мають "незначну" схожість з моделлю ЄС

Поліциклічна модель вироблення політики регулювання даних. Традиційна лінійна модель циклу політики включає етапи встановлення порядку денного (на основі ідентифікації наявних проблем), формування політики (включно з визначенням цілей, порівняльним аналізом варіантів політики з урахуванням очікуваних результатів і наслідків), ухвалення рішень (щодо вибору конкретного варіанту і затвердженням плану відповідних заходів та джерелами і обсягами їх фінансування), впровадження політки, моніторингу процесу імплементації і оцінювання результатів реалізації політики з можливими рішеннями про успішне вирішення проблем або про продовження політики із певними корекціями.

Проте процес вироблення політики (особливо торговельної, яка передбачає багатоступеневий переговорний процес) розтягнутий в часі. Поліциклічність полягає у тому, що на кожному новому етапі через зміни середовища політики, неперервні переговорні процеси із стейкголдерами і міжнародними партнерами виникає потреба повернутись до попередніх етапів для корекції їхнього змісту з урахуванням нових обставин. Отже формується декілька підциклів як своєрідних петель зворотного зв'язку. Більше того, різні етапи можуть відбуватися одночасно або в підциклах, що перекриваються.

Формування політики цифрової торгівлі щодо транскордонних потоків даних вимагає балансування економічних інтересів, захисту конфіденційності, національної безпеки та технологічного суверенітету. Країни підходять до вирішення цієї проблеми по-різному, що призводить до появи кількох глобальних моделей – див. вище. Пропонується така поліциклічна модель для вироблення української політики регулювання транскордонних потоків даних.

Підцикл 1: Початковий порядок денний та пропозиції щодо політики (2017–2019 рр.). Тригер - глобальні зрушення в цифровій економіці (наприклад, GDPR ЄС, переговори СОТ

щодо електронної комерції); Угода про асоціацію між Україною та ЄС[29]. Визначення порядку денного - визнання того, що цифрова торгівля (особливо дані) є національним пріоритетом. Початкові дії: Україна зобов'язується проводити реформи цифрової економіки та торгівлі через Угоду про асоціацію з ЄС та Цифровий порядок денний для України 2020[30]; початок участі у багатосторонніх переговорах СОТ щодо електронної комерції. Поліциклічний аналіз: зовнішні (ЄС, СОТ) та внутрішні дієвці (Мінцифри, Мінекономіки, торговельні бізнес-групи) просувають це питання з різних боків.

Підикл 2: Формулювання та інституційне формування (2019–2021 рр.). Дієвці: Мінцифри, Мінекономіки, IT-індустрія, громадянське суспільство. Ключові кроки: затверджено Закон про електронні комунікації (2020 р.)[31] та Стратегію здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025[32], Закон Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні[33]; починаються дискусії щодо транскордонних потоків даних та їхньої адекватності з ЄС; спеціального закону про політику транскордонних потоків даних немає, але положення з'являються в законопроектах. Поліциклічний аналіз: формування відбувається хвилями, фрагментовано по секторах (торгівля, цифрові технології, кібербезпека), що відображає реакцію від ЄС та вітчизняних суб'єктів.

Підцикл 3: Впровадження та часткова інституціоналізація (2021–2023 рр.). Діяльність: Україна починає узгоджувати свій режим захисту персональних даних з GDPR ЄС; спроби лібералізувати потоки даних для експорту цифрових послуг (особливо в IT та електронній комерції). Проблеми: відсутність правової визначеності щодо правил транскордонної передачі даних; тиск на локалізацію даних у певних секторах (наприклад, у фінансах та охороні здоров'я). Інструменти впровадження: пілотні програми, двостороння цифрова співпраця з окремими країнами, підтримка ЄС у рамках проєктів twinning.[34] Поліциклічний аналіз: впровадження запускає нові цикли формулювання політики, особливо щодо реформи захисту даних.

Підцикл 4: Зворотній зв'язок, оцінка та нові плани (2023–2025). Джерела зворотного зв'язку: приватний сектор скаржиться на перешкоди для експорту цифрових послуг через правову невизначеність; ЄС продовжує обумовлювати рішення щодо адекватності посиленням захисту даних; переговори СОТ щодо цифрової торгівлі розвиваються; Україна коригує свою позицію. Реакції політики: дискусії щодо проєкту Закону про захист персональних даних[35]; пропозиції щодо спеціального закону про цифрову торгівлю (все ще в розробці); подальше узгодження з положеннями про цифрову торгівлю в стилі CPTPP/DEPA. Ключові кроки: ухвалено Стратегі цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року

---

[29] Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Угоду ратифіковано із заявою Законом України № 1678-VII від 16.09.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

[30] Верховна Рада підтримує проект «Цифрового порядку денного України», опубліковано 16 лютого 2017 року. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/249748834 ; https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/40009.pdf

[31] Про електронні комунікації. Закон України від 16 грудня 2020 року № 1089-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20

[32] Про схвалення Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації. Розпорядження КМУ від 17 листопада 2021 р. № 1467-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-%D1%80#Text/ (в травні 2025 р. термін дії стратегії подовжено до 2025 р.)

[33] Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні. Закон України від 15 липня 2021 року № 1667-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text

[34] На офіційному сайті Мінцифри наведено дорожню карту карти інтеграції України до Єдиного цифрового ринку ЄС , включно із проєктами в сфері регулювання транскордонних потоків даних, URL: https://thedigital.gov.ua/projects/yevrointegraciya/roadmap

[35] Проєкт Закону про захист персональних даних - Картка законопроекту. URL: https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/40707 . Щодо дискусій - див., напр.: Головенко Р. та О. Романюк (21.11.2024). Захист даних чи обмеження роботи журналістів: що не так з новим законопроєктом Верховної Ради. URL: https://imi.org.ua/monitorings/zahyst-danyh-chy-obmezhennya-roboty-zhurnalistiv-shho-ne-tak-iz-novym-zakonoproyektom-verhovnoyi-i65035 .

(2024)[36] та Стратегію розвитку сфери електронних комунікацій України на період до 2030 року (2025)[37]. Поліциклічний аналіз: оцінка попередніх рішень призводить до повторного циклу політики — не завершальної фази, а нового внеску в реформу.

Формування політики цифрової торгівлі в України відбувається в умовах високої політичної турбулентності, спричиненої зовнішньою агресією і воєнним станом, економічними трансформаціями, що є необхідними для виконання завдань повоєнного відновлення, та активного процесу європейської інтеграції. Вплив воєнного стану на вироблення політики регулювання транскордонних потоків даних є суттєвим і багаторівневим. Він трансформує як середовище політики, так і саму архітектуру процесу політики – особливо в рамках поліциклічної моделі.

Так, на етапі визначення порядку денного загострюється пріоритет безпеки (включно з кібербезпекою і захистом критичної цифрової інфраструктури); на етапі формування політики - процес стає менш інклюзивним, із сильнішим впливом виконавчої влади, відбувається переорієнтація на "експрес-регулювання" під тиском часу й обставин; відповідні рішення ухвалюються за спрощеною процедурою, часто без широкого обговорення; на етапі імплементації впровадження політики може бути фрагментарним, з пріоритетом оборонних завдань, зростає залежність від цифрової стійкості приватного сектору; на етапі моніторингу й оцінювання - складно здійснювати системний моніторинг, адже частина показників або не фіксується, або засекречена, оцінювання результативності інколи відкладається або не має чіткої методології через зміну цілей і форс-мажорні обставини.

Отже, воєнний стан не лише ускладнив, а й трансформував саму природу процесу вироблення політики регулювання транскордонних потоків даних, він звузив простір публічного обговорення, посилив значення безпекових і технологічних параметрів у формуванні рішень, загострив проблему залежності від зовнішніх дієвців.

Описаний вище поліциклічний процес вироблення політики регулювання транскордонних потоків даних потребує належного інституційного облаштування в повноважних органах влади із залученням українського IT-бізнесу, аналітичних центрів, закордонних партнерів і громадянського суспільства.

Висновки. Поглиблений аналіз політик щодо лібералізації/локалізації потоків даних у преференційних торговельних України дозволяє більш детально обґрунтувати модель цифрової торгівлі, яка формується в Україні. Розділи щодо е-комерції/цифрової торгівлі в Угоді про цифрову торгівлю між Великою Британією та Україною (2024) та Модернізованій угоді про вільну торгівлю між Канадою та Україною (2024) містять "жорсткі" за методикою TAPED положення про вільний рух даних, які мають "м'які" виключення. З огляду на таку ж кодифікацію положень CPTPP і DEPA, положення щодо цифрової торгівлі яких вважаються зразками ліберальної моделі, було би можна вважати, що ці дві угоди України 2024 року реалізують ліберальну модель цифрової торгівлі. Така аргументація підкріплюється прагненням України приєднатися до CPTPP і DEPA. Проте, по-перше, жодна чинна угода України не містить положення про заборону або обмеження вимог щодо локалізації даних, а по-друге, Україна гармонізує своє законодавство щодо цифрової торгівлі із законодавством ЄС, яке унормовує умовну модель цифрової торгівлі.

Наведені аргументи вказують на те, що в Україні формується гібридна модель цифрової торгівлі. Гібридну модель цифрової торгівлі мають деякі члени ЄС – переважно це малі економіки з порівняно більшим сектором послуг. Найбільш відкритими для цифрової торгівлі країнами ЄС є Ірландія, Норвегія, Мальта, Нідерланди, Латвія, Люксембург та

[36] Про схвалення Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках. Розпорядження КМУ від 31 грудня 2024 р. № 1351-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1351-2024-%D1%80#Text

[37] Про схвалення Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках. Розпорядження КМУ від 31 грудня 2024 р. № 1351-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1351-2024-%D1%80#Text

Естонія. Щодо обмежень транскордонних потоків даних, то найменше обмежень мають Норвегія, Словаччина, Чехія, Хорватія, Словенія. Приклад цих країн показує, що в Україні, незважаючи на умовну модель ЄС може бути сформована гібридна, наближена до ліберальної модель цифрової торгівлі.

Регулювання транскордонних потоків даних в Україні потребує балансування між забезпеченням економічної відкритості та захистом національних інтересів, зокрема в питаннях національної безпеки, захисту персональних даних і прав споживачів, а також розвитку внутрішнього цифрового ринку. В умовах воєнного стану та повоєнного відновлення цифрова торгівля та транскордонні потоки даних набувають стратегічного значення як інструмент економічної інтеграції та диверсифікації міжнародних зв'язків. Це зумовлює необхідність адаптивної, гнучкої політики, що враховує підвищені ризики та потреби у відновленні цифрової інфраструктури.

Поліциклічна модель вироблення політики регулювання транскордонних потоків даних в Україні є дієвим інструментом врахування взаємопов'язаних етапів процесу політики, зокрема, формування, впровадження, моніторингу, оцінювання та коригування політики. Вона дозволяє швидше реагувати на технологічні та регуляторні зміни в глобальному середовищі.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на дослідження ролі цифрових інновацій і штучного інтелекту у формуванні нових підходів до регулювання цифрової торгівлі та оцінку соціально-економічних наслідків цифрової нерівності у контексті доступу до міжнародних ринків даних.

Список використаних джерел

1. Spiezia V., Tscheke J. International agreements on cross-border data flows and international trade: A statistical analysis. *OECD Science, Technology and Industry Working Papers.* 2020. No. 2020/09, OECD Publishing, Paris. URL: https://doi.org/10.1787/b9be6cbf-en.
2. Duval Y, Prince N., Utoktham Ch. Advancing Digital Transformation: Global Insights on Digitalization of Trade Procedures. *UNCTAD Transport and Trade Facilitation Newslette.* 2023. N°100. URL: https://unctad.org/news/advancing-digital-transformation-global-insights-digitalization-trade-procedures
3. Cory N., Dascoli L. Transforming Global Trade and Development with Digital Technologies. *Information Technology and Innovation Foundation.* 2023.
4. Sidenko V. New institutional formats in the development of global e-commerce. *Ekon. Prognozuvannâ.* 2020. Vol. 1, pp. 85-110, URL: https://doi.org/10.15407/eip2020.01.085
5. Peters M. Digital trade, digital economy and the digital economy partnership agreement (DEPA). *Educational Philosophy and Theory.* 2022. Vol. 55(7), pp. 747-755, URL: https://doi.org/10.1080/00131857.2022.2041413
6. Costello R. Á. Schrems II: Everything Is Illuminated? *European Papers.* 2020. Vol. 5, No 2, European Forum, I, pp. 1045-1059. URL: https://doi.org/10.15166/2499-8249/396.
7. Cory N. Surveying the Damage: Why We Must Accurately Measure Cross-Border Data Flows and Digital Trade. *ITIF.* 2020. URL: https://itif.org/publications/2020/01/27/surveying-damage-why-we-must-accurately-measure-cross-border-data-flows-and-digital-trade.
8. Chander A., Schwartz P. M. What Are Digital Trade and Digital Trade Law? *American Journal of International Law*. 2023. AJIL Unbound, Vol. 117, pp. 99-103. URL: https://doi.org/10.1017/aju.2023.14.
9. Aaronson S. A., Leblond P. Another Digital Divide: The Rise of Data Realms and its Implications for the WTO. *Journal of International Economic Law*. 2018. Vol. 21(2), pp. 245–272. URL: https://doi.org/10.1093/jiel/jgy019
10. Burri M., Polanco R. Digital Trade Provisions in Preferential Trade Agreements: Introducing a New Dataset. *Journal of International Economic Law.* 2020. Vol. 23(1), pp. 187-220, URL: https://doi.org/10.1093/jiel/jgz044
11. Ferracane M. F., Lee-Makiyama H., van der Marel E. Digital Trade Restrictiveness Index. *European Centre for International Political Economy (ECIPE).* 2018. URL:

https://ecipe.org/wp-content/uploads/2018/05/DTRI_FINAL.pdf

12. Lasswell H. D. The Policy Orientation. *The Policy Sciences: Recent Developments in Scope and Method,* ed. Daniel Lerner and Harold D. Lasswell. 1951. Stanford, CA: Stanford University Press, pp. 3-15.

13. Dye T. R. Understanding Public Policy. 1972. Upper Saddle, New Jersey: Prentice Hall.

14. Dunn W. N. Public Policy Analysis. An Integrated Approach. 6th ed. 2018. Routledge. URL: https://doi.org/10.4324/9781315181226

15. Parsons W. Public Policy: An Introduction to the Theory and Practice of Policy Analysis. 1995. Edward Elgar Publishing Ltd.

16. Weimer D. L., Aidan R. V. Policy analysis: Concepts and practice", 6th ed. 2017. Routledge. URL: https://doi.org/10.4324/9781315442129

17. Тертичка В. В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні. Київ : Видавництво Соломії Павличко "Основи", 2002. 750 с.

18. Дем'янчук О. І. Політологічні аспекти державної політики і державного управління : дис. … д-ра політ. наук : 23.00.02. Київ, 2010. 393 с.

19. Weiss C. H. Evaluation Research. Methods for Assessing Program Effectiveness. 1972. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.

20. Morra-Imas, L., Ray C. R. The road to results: designing and conducting effective development evaluations. 2009. Washington, DC: World Bank. URL: https://doi.org/10.1596/978-0-8213-7891-5

21. Jos V., Lemire S., Befani B. Evaluation of International Development Interventions: An Overview of Approaches and Methods. 2020. Independent Evaluation Group. Washington, DC: World Bank. URL: https://doi.org/10.1596/34962

22. Lasswell H. D. The Decision Process: Seven Categories of Functional Analysis. 1957. Bureau of Governmental Research, University of Maryland Press, College Park, MD, USA.

23. Frechtling J.A. Logic Models. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences.* 2015. Elsevier, pp. 299–305. URL: https://doi.org/10.1016/b978-0-08-097086-8.10549-5

24. Ferracane M. F. Restrictions to Cross-Border Data Flows: a Taxonomy. *ECIPE Working Papers.* 2017. URL: https://doi.org/10.2139/ssrn.3089956

25. Burri M., Callo-Müller M. V., Kugler K. TAPED: Trade Agreement Provisions on Electronic Commerce and Data. 2022. URL: https://unilu.ch/taped.

26. Peters M. Digital trade, digital economy and the digital economy partnership agreement (DEPA) *Educational Philosophy and Theory.* 2022. Vol. 55(7), pp. 747–755, URL: https://doi.org/10.1080/00131857.2022.2041413

27. Ruta M, Jakubik, A. Why Digital Trade Should Remain Open. *IMF.* 2023. URL: https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2023/12/13/why-digital-trade-should-remain-open

References

1. Spiezia, V. and J. Tscheke (2020), "International agreements on cross-border data flows and international trade: A statistical analysis", *OECD Science, Technology and Industry Working Papers,* No. 2020/09, OECD Publishing, Paris. doi.org/10.1787/b9be6cbf-en. URL: https://www.oecd.org/en/publications/international-agreements-on-cross-border-data-flows-and-international-trade_b9be6cbf-en.html

2. Duval, Y, Prince, N., and Utoktham Ch.(2023), "Advancing Digital Transformation: Global Insights on Digitalization of Trade Procedures", *UNCTAD Transport and Trade Facilitation Newslette,* N°100. URL: https://unctad.org/news/advancing-digital-transformation-global-insights-digitalization-trade-procedures

3. Cory, N. and Dascoli, L. (2023), "Transforming Global Trade and Development with Digital Technologies", *Information Technology and Innovation Foundation.*

4. Sidenko, V. (2020), "New institutional formats in the development of global e-commerce", *Ekon. Prognozuvannâ*, Vol. 1, pp. 85-110, https://doi.org/10.15407/eip2020.01.085

5. Peters, M. (2022), “Digital trade, digital economy and the digital economy partnership agreement (DEPA)”, *Educational Philosophy and Theory*, Vol. 55(7), pp. 747–755, https://doi.org/10.1080/00131857.2022.2041413

6. Costello, R. Á. (2020), “Schrems II: Everything Is Illuminated?”, *European Papers*, Vol. 5, No 2, European Forum, I, pp. 1045-1059. https://doi.org/10.15166/2499-8249/396.

7. Cory, N. (2020), “Surveying the Damage: Why We Must Accurately Measure Cross-Border Data Flows and Digital Trade”, *ITIF*, URL: https://itif.org/publications/2020/01/27/surveying-damage-why-we-must-accurately-measure-cross-border-data-flows-and-digital-trade

8. Chander, A., & Schwartz, P. M. (2023), “What Are Digital Trade and Digital Trade Law?”, *American Journal of International Law*. AJIL Unbound , Volume 117, pp. 99-103. URL: https://doi.org/10.1017/aju.2023.14.

9. Aaronson, S. A., Leblond, P. (2018), “Another Digital Divide: The Rise of Data Realms and its Implications for the WTO”, *Journal of International Economic Law*, Vol. 21(2), pp. 245–272. URL: https://academic.oup.com/jiel/article/21/2/245/4993337

10. Burri, M., Polanco, R. (2020), “Digital Trade Provisions in Preferential Trade Agreements: Introducing a New Dataset”, *Journal of International Economic Law,* Vol. 23(1), pp. 187–220, URL: https://doi.org/10.1093/jiel/jgz044

11. Ferracane, M. F., Lee-Makiyama, H., and van der Marel, E. (2018), “Digital Trade Restrictiveness Index”. *European Centre for International Political Economy (ECIPE),* URL: https://ecipe.org/wp-content/uploads/2018/05/DTRI_FINAL.pdf

12. Lasswell, Harold D. (1951), “The Policy Orientation”, *The Policy Sciences: Recent Developments in Scope and Method,* ed. Daniel Lerner and Harold D. Lasswell, Stanford, CA: Stanford University Press, pp. 3-15.

13. Dye, Thomas R. (1972), “Understanding Public Policy”, Upper Saddle, New Jersey: Prentice Hall.

14. Dunn, William N. (2018), “Public Policy Analysis. An Integrated Approach”, 6th ed., Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315181226

15. Parsons, W. (1995), “Public Policy: An Introduction to the Theory and Practice of Policy Analysis”. Edward Elgar Publishing Ltd.

16. Weimer, David L., and Aidan R. Vining (2017), “Policy analysis: Concepts and practice”, 6th ed., Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315442129

17. Tertychka, V. (2002), *Derzhavna polityka: analiz ta zdiisnennia v Ukraini* [Public Policy: Analysis and Implementation in Ukraine], Vydavnytstvo Solomii Pavlychko “Osnovy”, Kyiv, Ukraine.

18. Dem’yanchuk, O.P. (2010), *Politolohichni aspekty derzhavnoi polityky i derzhavnoho upravlinnia* [Political Aspects of Public Policy and Public Administration], Abstract of Doctor of Political Sciences dissertation, National University of "Kyiv-Mohyla Academy", Kyiv, Ukraine.

19. Weiss, C. H. (1972), “Evaluation Research. Methods for Assessing Program Effectiveness”, Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.

20. Morra-Imas, L. G. and Ray C. R. (2009), “The road to results: designing and conducting effective development evaluations”, Washington, DC: World Bank. https://doi.org/10.1596/978-0-8213-7891-5

21. Jos V., Lemire S., and Befani B. (2020). “Evaluation of International Development Interventions: An Overview of Approaches and Methods”, Independent Evaluation Group. Washington, DC: World Bank. https://doi.org/10.1596/34962

22. Lasswell, H. D. (1957), “The Decision Process: Seven Categories of Functional Analysis”, Bureau of Governmental Research, University of Maryland Press, College Park, MD, USA.

23. Frechtling, J.A. (2015), “Logic Models”. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences,* Elsevier, pp. 299–305. https://doi.org/10.1016/b978-0-08-097086-8.10549-5

24. Ferracane, M. F. (2017), “Restrictions to Cross-Border Data Flows: a Taxonomy”,

ECIPE Working Papers, https://doi.org/10.2139/ssrn.3089956

25. Burri, M, Callo-Müller M. V., and Kugler K. (2022), "TAPED: Trade Agreement Provisions on Electronic Commerce and Data", URL: https://unilu.ch/taped

26. Peters, M. (2022), "Digital trade, digital economy and the digital economy partnership agreement (DEPA)". *Educational Philosophy and Theory*, Vol. 55(7), pp. 747–755, https://doi.org/10.1080/00131857.2022.2041413

27. Ruta, M., Jakubik, A. (2023), "Why Digital Trade Should Remain Open", *IMF*, URL: https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2023/12/13/why-digital-trade-should-remain-open.

Стаття надійшла до редакції 01.08.2025
Рецензовано 20.08.2025
Опубліковано 30.08.2025